

06
10

~~44981.~~

тують розмір на долішньому брусочку, безпосередньо під хребтом книги. Розуміється, так само визначається й ширина книги. Коли-ж мала книга дійде до самого бічного брусочка, то розмір її одлічується на ньому, як сказано вище.

Точність визначення розміру книги треба прийняти пересічно 0,5 см. (бо її форма не досить стала, особливо без оправы). Таку точність легко дає описаний тип бібліометра, що його можна назвати „нормальним“. Але-ж невеличкою зміною конструкції можна досягнути й більшої точности одлічування. Для цього потрібно тільки зменшити кут між бічним та горішнім брусочками, наприклад так, щоб збільшенню вертикального розміру (довжини книги) на 1 см. відповідало збільшення горизонтального віддалення (на долішньому брусочку на 2 см.*) Видима річ, що й точність одлічування на долішньому брусочку тепер збільшиться у двічі, досягнувши 0,25 см. Коли точність одлічування потрібна 0,1 см. (1 мм.), то зміни горизонтальних віддалень мусять бути у 5 раз більшими проти відповідних змін вертикальних. Отже ми тут маємо немов своєрідний мікроскоп, що дозволяє довільно збільшувати точність визначення розмірів книг. Проте межі цій теоретичній можливості скоро кладе, з одного боку, практична незручність працювати з дуже широким приладом. а з другого—головне—фіктивність такої точности міряння об'єкту невиразної форми.

Навпаки, виходячи з того, що розмір книг здебільшого визначається з точністю до 1 см. (ц. т. у цілих сантиметрах), доцільніше вживати бібліометра „звуженого“ типу, де збільшенню вертикальному на 1 см. відповідає збільшення горизонтальне на 0,5 см. Для цього кут між бічним та горішнім брусочками треба відповідно збільшити ($153^{\circ} 26' 6''$, пояснення аналогічне попередньому, у примітці). Такий тип практично зручніший тим, що він удвічі вужчий проти нормального, а саме—ширина його, разом з бічним брусочком, тільки 9 см. (рис. 2). Довжина-ж, розуміється, у всіх типів буде однаковою—36,5 см. (разом з шириною долішнього брусочка).

Переходячи до виготовлення бібліометра, можна, насамперед, чекати закидів, що будування певного куту (між брусочками) є річ складна, а тому дорога, а іноді (напр. у сільських бібліотеках) і неможлива. Проте на практиці справа стоїть просто. Заготовляється спідня дощечка (дека), розміром—в залежності від обраного типу бібліометра: для описаного вище нормального типу ширина (упоперек) буде 16,5 см., що з них 15 см. корисної поверхні, а 1,5—ширина бічного брусочка. Довжина того-ж типу буде 36,5 см., в тому числі—1,5 ширина долішнього брусочка. Потім прироблюються долішній та бічний брусочки—1-й завдовжки 16,5 см., другий—20 см., притому взаємнормальні. Провівши тепер рису від правого верхнього різка бічного брусочка до правого верхнього куту деки—цим самим построїмо потрібний кут у 135° , як це видно з рисунку (рис. 1). Уздовж цієї риси приробляється третій, горішній брусок. На бічному брусочку ділення—сантиметри—наносяться безпосередньо. Коли все це виконано точно, то й на долішньому брусочку можна безпосередньо назначити ділення—сантиметри. Проте, для більшої певности, годиться перевести контроль, вставляючи у бібліометр дощечки завдовжки якраз у 25 і у 30 см., а також перевірити й правий руб. у 35 см.

Аналогічно виготовляються й інші типи. Виготовлення остільки не складне, що приступне й сільському столяру. Мені виготовляв бібліометра й палятурщик, з кількох-раз проклеєного картону, обклеєного потім гранітом (або хоч цупким перкалем).

На власному досвіді я переконався, що такий бібліометр, раціоналізуєчи працю, заощаджує час і підвищує точність визначення розміру книг.

С. Кондра.

ПАМ'ЯТИ ЗГАСЛИХ.

Іван Калинович.

23

29-790

Вранці рано 12 листопада 1927 р. помер у Львові відомий західньо-український бібліограф і книголюб, секретар Бібліографічної Комісії Наукового Товариства імени Шевченка Іван Калинович. Покійний був, можна сказати, бібліографом ентузіастом, щиро відданим улюбленій бібліографічній справі, й несподівана смерть його в силі віку є безперечно болісним ударом для української бібліографії. Не зважаючи на тяжкі умови особистого життя і невідрадіні обста-

*) А саме кут тоді дорівнюється $116^{\circ} 33' 54''$, бо вертикальне збільшення вс є тангенс куту cat , що рівний $26^{\circ} 33' 54''$, а $\text{tan} 26^{\circ} 33' 54'' = 0,5$, цеб-то удвічі менший від горизонтального віддалення ab .

